

มุมมองด้านสังคมและความเหลื่อมล้ำต่ออนาคตการค้า

ศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว

ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง

19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (ITD)

งานสัมมนาเรื่อง “ส่อง 6 มุมมองอนาคตด้านการค้าและการพัฒนาในทศวรรษหน้า”

อนาคตของการค้าในภูมิภาคกับมุมมองด้านสังคมและความเหลื่อมล้ำ

- นับแต่ ค.ศ. 1995 มีการจัดตั้งองค์การการค้าโลก หรือ WTO (World Trade Organization) ขึ้นมาแทนที่ GATT (1947) การค้าของโลก ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กฎเกณฑ์ทางการค้าขยายจากเรื่องสินค้าไปยังเรื่องการค้าบริการและรวมถึงเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า หรือ TRIPS (Trade Related Intellectual Property Rights) ซึ่งถูกตีความโยงไปถึงพันธุพืช ในบริบทการระบาดโควิด-19 ในระดับโลก ระบบทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวถูกตั้งคำถามอย่างสำคัญ โดยเฉพาะในกรณียารักษาโรคกับปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรม
- โลกร่วมสมัยในปัจจุบัน มีความไม่แน่นอนสูงและมีความเสี่ยงอันตรายสำคัญๆที่ต้องใส่ใจ ซึ่งอาจแยกเป็น 2 กลุ่มของความเสี่ยงอันตราย อันได้แก่ กลุ่มแรก ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ กับกลุ่มที่สอง ความเสี่ยงด้านสังคม-เศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ ข้อสำคัญคือ ความเสี่ยงอันตราย (risks) เหล่านี้ เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกระบบการกำกับดูแล (governance system) ความเสี่ยงเหล่านี้ มักจะมีผลกระทบเชื่อมโยงกัน ดังเช่น การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก วิกฤตด้านสุขภาพ และความมั่นคงด้านการเงิน
- ดังนั้น เราจึงต้องมุ่งพัฒนาการคาดการณ์อนาคต ที่รับมือกับโจทย์ในการสนับสนุนการฟื้นตัวจากวิกฤตโควิด-19 ควบคู่กับการรับมือกับภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศไปพร้อมๆกันซึ่งจำเป็นจะต้องการประสานนโยบายในเชิงยุทธศาสตร์ ประเด็นสำคัญสูงสุด ได้แก่ **การสร้างสมรรถนะทางนโยบาย** โดยตระหนักถึงภูมิทัศน์ใหม่ทางนโยบายที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง มีเรื่องสำคัญที่จะนำเสนออยู่ 3-4 ประการดังนี้

มีเรื่องสำคัญ 3-4 ประการดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำและความไม่ยั่งยืนของโลก: ยุทธศาสตร์ UNCTAD ในบริบท SDG และ COP26
กับกลไกรับมือที่บูรณาการมากขึ้น

1.1 ความถี่ของภัยพิบัติด้านสิ่งแวดล้อม

1.2 ความขัดแย้งแย่งชิง และการขยายตัวของความเหลื่อมล้ำและความตึงเครียดในโลก

2. ภาวะไม่ยั่งยืนกับเศรษฐกิจผิดกฎหมาย (Illicit economies): ธรรมชาติเชิงบูรณาการ
ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ภูมิอากาศ และความขัดแย้ง

2.1 วิวัฒนาการของหลักใหญ่ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม-สุขภาพ

2.2 ฐานความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ถูกบั่นทอนโดยการค้าที่ขาดธรรมชาติ

2.3 แรงงานบังคับ แรงงานเด็ก และการค้ามนุษย์

วิวัฒนาการของหลักใหญ่ด้านธรรมาภิบาลสุขภาพ - สิ่งแวดล้อม

1972

- ครั้งแรกในประวัติศาสตร์โลกที่เสนอประเด็นสิ่งแวดล้อมในการประชุมของสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (UN Conference on the Human Environment)
- เกิดหลักการ 26 ข้อ, แผนปฏิบัติการที่มีข้อเสนอ 109 ข้อ เน้นความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ การกำหนดค่ามาตรฐานมลพิษของแต่ละประเทศ การเยียวยาความเสียหาย กล่าวถึงศักยภาพของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่พหุมลพิษตามธรรมชาติ ฯลฯ

1992

- การประชุมด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาครั้งใหญ่ที่สุดของโลก คือ UN Conference on Environment and Development (EARTH Summit)
- เกิดปฏิญญาริโอและแผนปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน 21
- เกิดหลักการประชาธิปไตยพื้นฐาน 3 ข้อเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมนุษย์ (สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิการเข้าถึงข้อมูล สิทธิการเข้าถึงความยุติธรรม)

1997

- EARTH Summit +5 มีการทบทวนความคืบหน้าการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการฯ 21 และปฏิญญาริโอ
 - ไม่คืบหน้าด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - ภาพรวมสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของคนระดับโลกแย่ลง
 - เริ่มผนวกเรื่องสิ่งแวดล้อมในข้อตกลงการค้าเสรี และสร้างเงื่อนไขให้หลายกำแพงการค้า

วิวัฒนาการของหลักใหญ่ด้านธรรมาภิบาลสุขภาพ – สิ่งแวดล้อม (ต่อ)

2012

- การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Rio+20) มุ่งสู่การกำหนดอนาคตที่ต้องการ
 - ปฏิญญาริโอและแผนปฏิบัติการฯ 21 ไม่คืบหน้า
 - เกิดคำใหม่คือ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) กลายเป็นเครื่องมือบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดรูปแบบใหม่ของอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมสีเขียว อุตสาหกรรมเชิงนิเวศน์
 - เริ่มการวางกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก (Global SDGs)

2015

- การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - เกิดแผนปฏิบัติการ 2030
 - เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย

ข้อตกลงและอนุสัญญาต่างประเทศเพื่อคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมและป้องกันมลพิษข้ามพรมแดน

อนุสัญญาบาเซล
ว่าด้วยการควบคุม
การเคลื่อนย้ายข้าม
แดนของ
ของเสียอันตราย
และการกำจัด (เริ่ม
ลงนาม 22 มี.ค.
1989
มีผลบังคับ
5 พ.ค. 1992)

อนุสัญญา
สหประชาชาติ
ว่าด้วยการ
เปลี่ยนแปลงสภาพ
ภูมิอากาศ
หรือ UNFCCC
(ลงนาม 9 พ.ค.
1992)
และพิธีสารเกียวโต
(จัดทำ 1997
เริ่มมีผลบังคับ 16
ก.พ. 2005)

อนุสัญญา
สตอกโฮล์มว่าด้วย
สารมลพิษที่ตกค้าง
ยาวนาน
(เริ่มลงนาม
24 พ.ค. 2001
มีผลบังคับใช้เมื่อ 17
พ.ค. 2004)

อนุสัญญารอตเตอร์ดัม
ว่าด้วยกระบวนการแจ้ง
ข้อมูลสารเคมีล่วงหน้า
สำหรับสารเคมีอันตราย
ในการค้าระหว่าง
ประเทศ
(เริ่มลงนาม
11 ก.ย. 1998
และมีผลบังคับใช้เมื่อ
24 ก.พ. 2004)

หลักการระดับโลก VS ความเป็นจริงเชิงปฏิบัติ

1

การผลิตและการบริโภคในประเทศอุตสาหกรรมยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในการทำลายสิ่งแวดล้อมระดับ

2

ประเทศกำลังพัฒนาขาดศักยภาพทุกด้านในการรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และยังมีปัญหาอื่นๆ เช่น การแก้ปัญหายากจน การศึกษา และสุขอนามัย

รูปแบบการเอาเปรียบทางสิ่งแวดล้อม

1

การส่งออกการลงทุนอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูง โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมต้นน้ำ อุตสาหกรรมรีไซเคิลของเสีย

2

การสร้างสองมาตรฐานในการให้ข้อมูล การดูแลสิ่งแวดล้อมและการลงทุน

3

การส่งออกของเสียไปรีไซเคิล/กำจัดทิ้งในประเทศกำลังพัฒนา และผนวกเงื่อนไขในข้อตกลงการค้าเสรี (FTAs)

หลักการ VS การปฏิบัติ

1

การผลิตและการบริโภคในประเทศอุตสาหกรรมยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในการทำลายสิ่งแวดล้อมระดับ

2

ประเทศกำลังพัฒนาขาดศักยภาพทุกด้านในการรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงความต้องการด้านอื่นๆ เช่น การแก้ปัญหายากจน การศึกษา และสุขอนามัย

รูปแบบการเอาเปรียบทางสิ่งแวดล้อม

1

การส่งออกการลงทุนอุตสาหกรรมมลพิษสูง อุตสาหกรรมต้นน้ำ อุตสาหกรรมรีไซเคิล

2

การส่งออกของเสียไปจัดการในประเทศกำลังพัฒนา

3

เงื่อนไขและข้อผูกพันภายใต้ ข้อตกลงการค้าเสรี (FTAs)

3. การฟื้นตัวเศรษฐกิจบนคุณค่าใหม่หลังโควิด-19: สุขภาพ NCDs กับบทบาทเศรษฐกิจและการค้า

3.1 สุขภาพกับการควบคุมแอลกอฮอล์ ยาสูบ และยาเสพติด

3.2 อุตสาหกรรม ปัญหาขยะ และสารเคมีที่มีพิษสูง

3.3 ภาคเกษตรกรรมกับสารเคมีอันตราย

3.2.1 ผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

- การเพิ่มปริมาณการใช้ ไม่มีผลต่อผลิตภาพ
- ศัตรูพืชปรับตัวต้านทานสารเคมี (โรคดื้อยา)
- การตกค้างของสารเคมีในผักผลไม้และอาหาร
- การเคลื่อนไหวเพื่อยกเลิกและจำกัดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ชนิด

3.2.2 ปัญหาด้านนโยบายของสารเคมี

- ความอ่อนแอของระบบ- จากต้นทางถึงปลายทาง
- ปัญหาของข้อจำกัดของ พรบ.วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 (ฉบับแก้ไขปรับปรุง 2551)
- การขาดความรู้ ความตระหนัก และความร่วมมือร่วมของเกษตรกร
- ความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์ทับซ้อนของกลไกราชการ

3. การฟื้นตัวเศรษฐกิจบนคุณค่าใหม่หลังโควิด-19: สุขภาพ NCDs กับบทบาทเศรษฐกิจและการค้า (ต่อ)

3.3 ภาคเกษตรกรรมกับสารเคมีอันตราย (ต่อ)

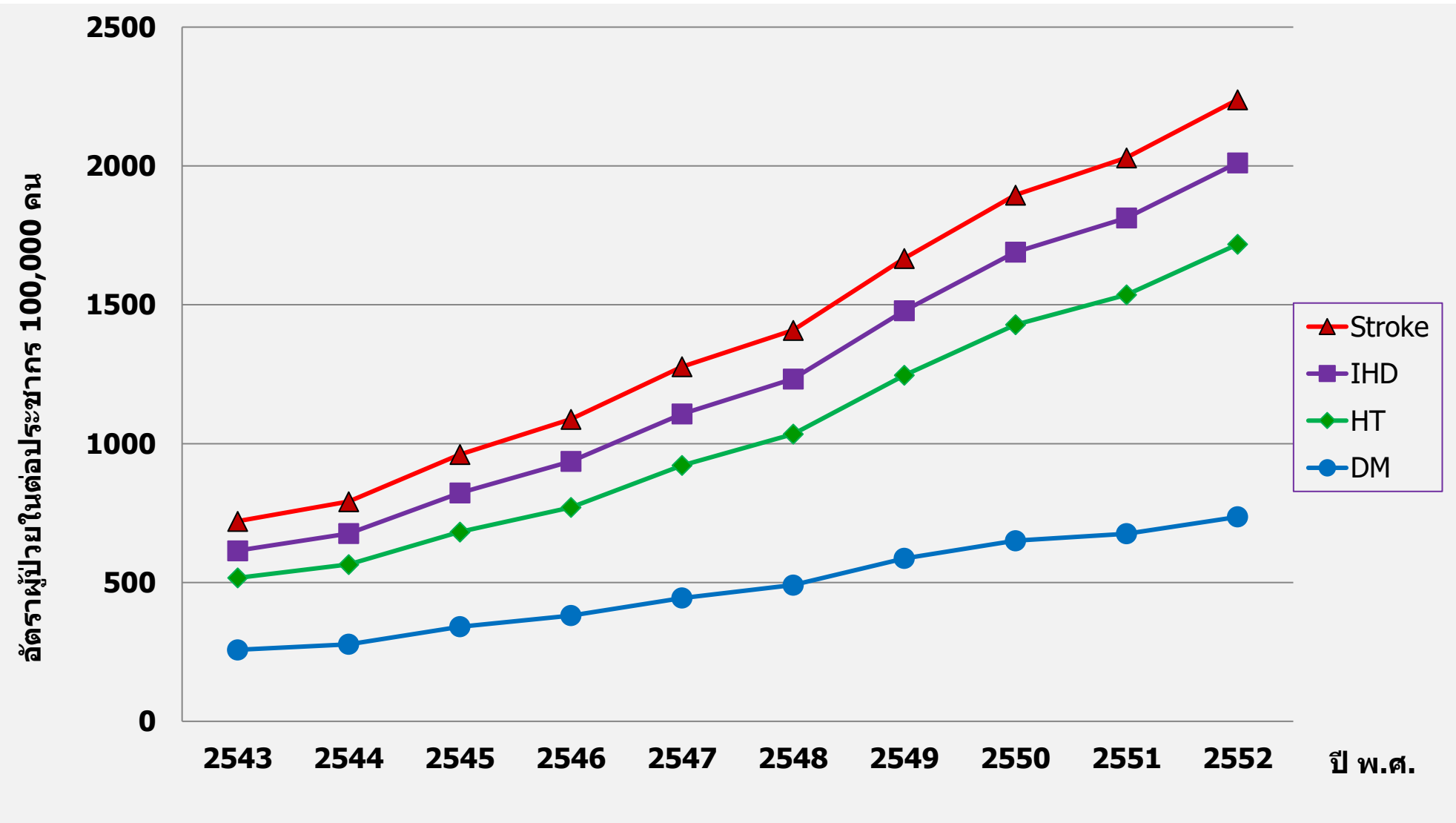
3.3.3 ภูมิทัศน์ทางเกษตรกรรม – จากเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวสู่เกษตรกรรมเชิงนิเวศ

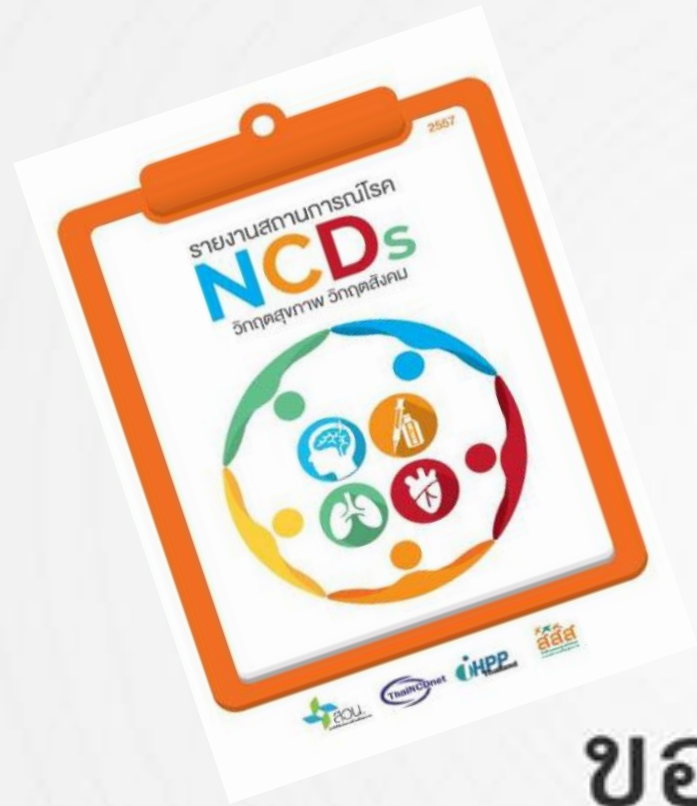
- ความจำเป็นต้องเปลี่ยนจากเกษตรกรรมพืชเชิงเดี่ยว 5 ชนิดสู่ เกษตรกรเชิงนิเวศ
- การวิจัยและพัฒนาจำเป็นต้องลดการรวมศูนย์สู่การร่วมรับผิดชอบของเกษตรกรรายย่อย
- ปรับเปลี่ยนนโยบายให้เป็นการสร้างนวัตกรรมภาคเกษตรในการฟื้นฟูระบบนิเวศ (ecosystem restoration) และสนับสนุนการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity)
- พัฒนากลไกและมาตรการคุ้มครองแรงงานรับจ้างและเกษตรกรรายย่อย

1. สุขภาพ NCDs

กับบทบาทเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

อัตราผู้ป่วยในต่อประชากรแสนคนด้วยโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ
ขาดเลือดและโรคหลอดเลือดสมอง ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๕๒

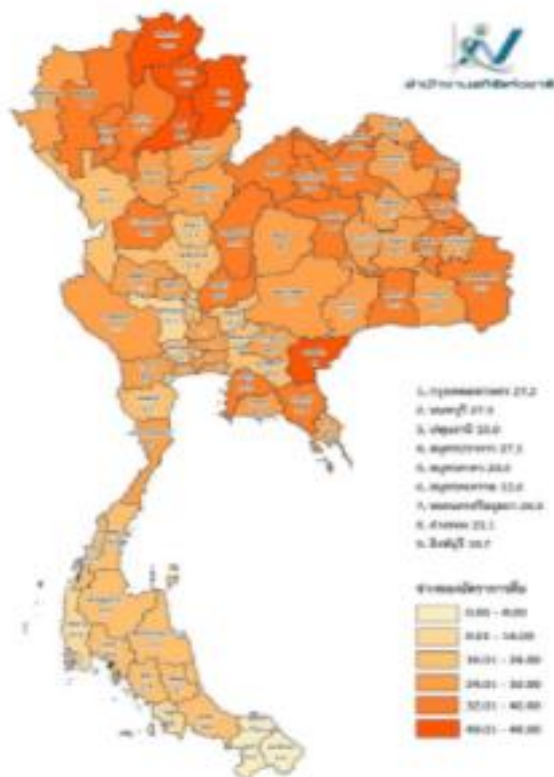

ในปี 2552 คนไทยเสียชีวิต
ด้วยกลุ่มโรค NCDs
กว่า **300,000** คน

คิดเป็น **73%**

ของคน que เสียชีวิตทั้งหมด
ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก*

อัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อายุ 15 ปีขึ้นไป พ.ศ.2564 จังหวัด 10 อันดับแรก

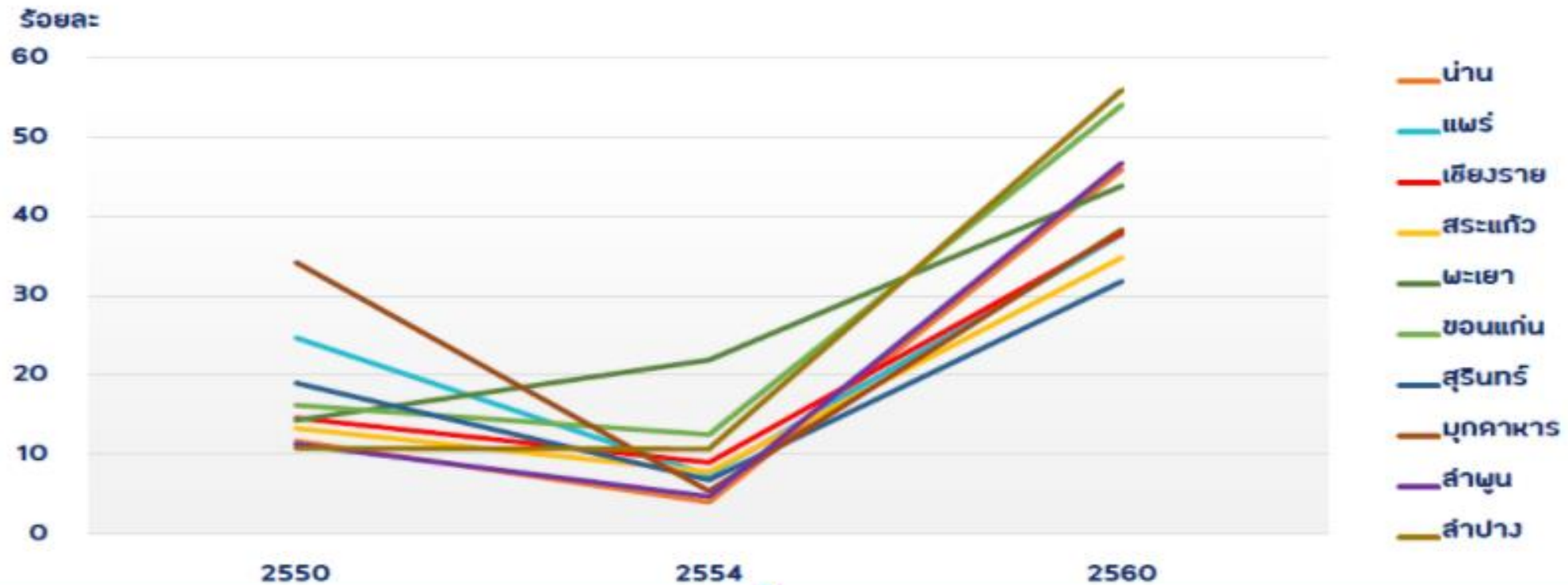

อันดับ	จังหวัด	มากที่สุด
1	น่าน	43.3
2	แพร่	42.9
3	เชียงราย	41.4
4	สระแก้ว	41.0
5	พะเยา	40.7
6	ขอนแก่น	39.9
7	สุรินทร์	39.2
8	มุกดาหาร	38.6
9	ลำพูน	37.1
10	ลำปาง	36.5

อันดับ	จังหวัด	น้อยที่สุด
1	ปัตตานี	1.6
2	นราธิวาส	2.4
3	ยะลา	3.3
4	สตูล	9.8
5	สมุทรสงคราม	12.6
6	พังงา	14.4
7	สุพรรณบุรี	15.1
8	สงขลา	16.4
9	ระนอง	16.9
10	สิงห์บุรี	18.7

ที่มา : การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน พ.ศ. 2564,สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สัดส่วนของผู้ดื่มหนักรายจังหวัด พ.ศ. 2550-2560 (จัดอันดับจังหวัดตามความชุกของนักดื่มปัจจุบันใน ปี 2564)

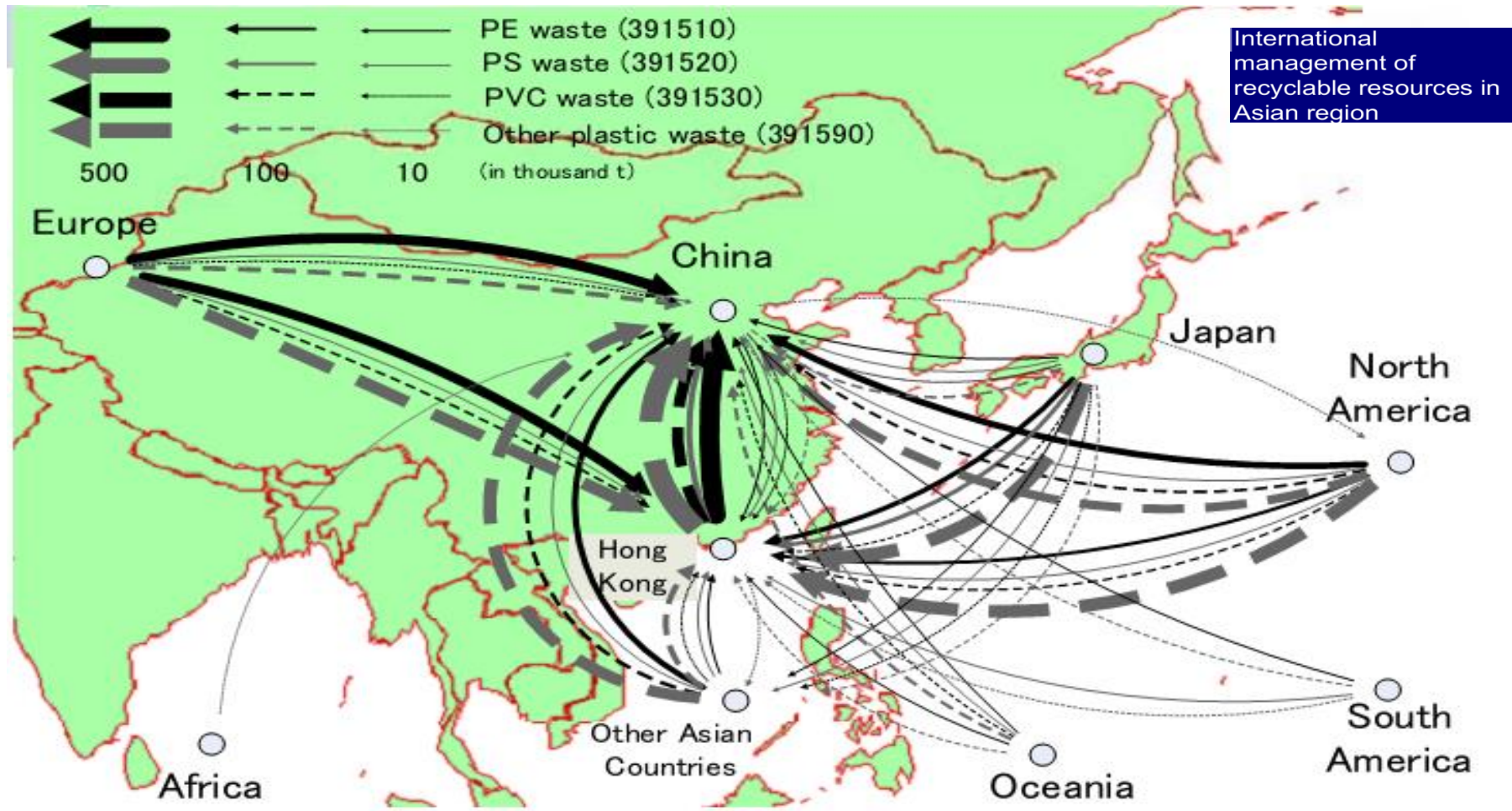

ที่มา: ปี 2550 -2560 การสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากรไทย; สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ปี 2564 การสำรวจพฤติกรรม พฤติกรรมด้านสุขภาพ, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. อุตสาหกรรมกับปัญหาขยะที่ขยายตัวในไทย:
ภาพสะท้อนความล้มเหลวทางนโยบาย

3. การผลักดันนโยบายสู่อนาคต
ให้ควบคู่กับการควบคุม x ขยายบทบาทชุมชน

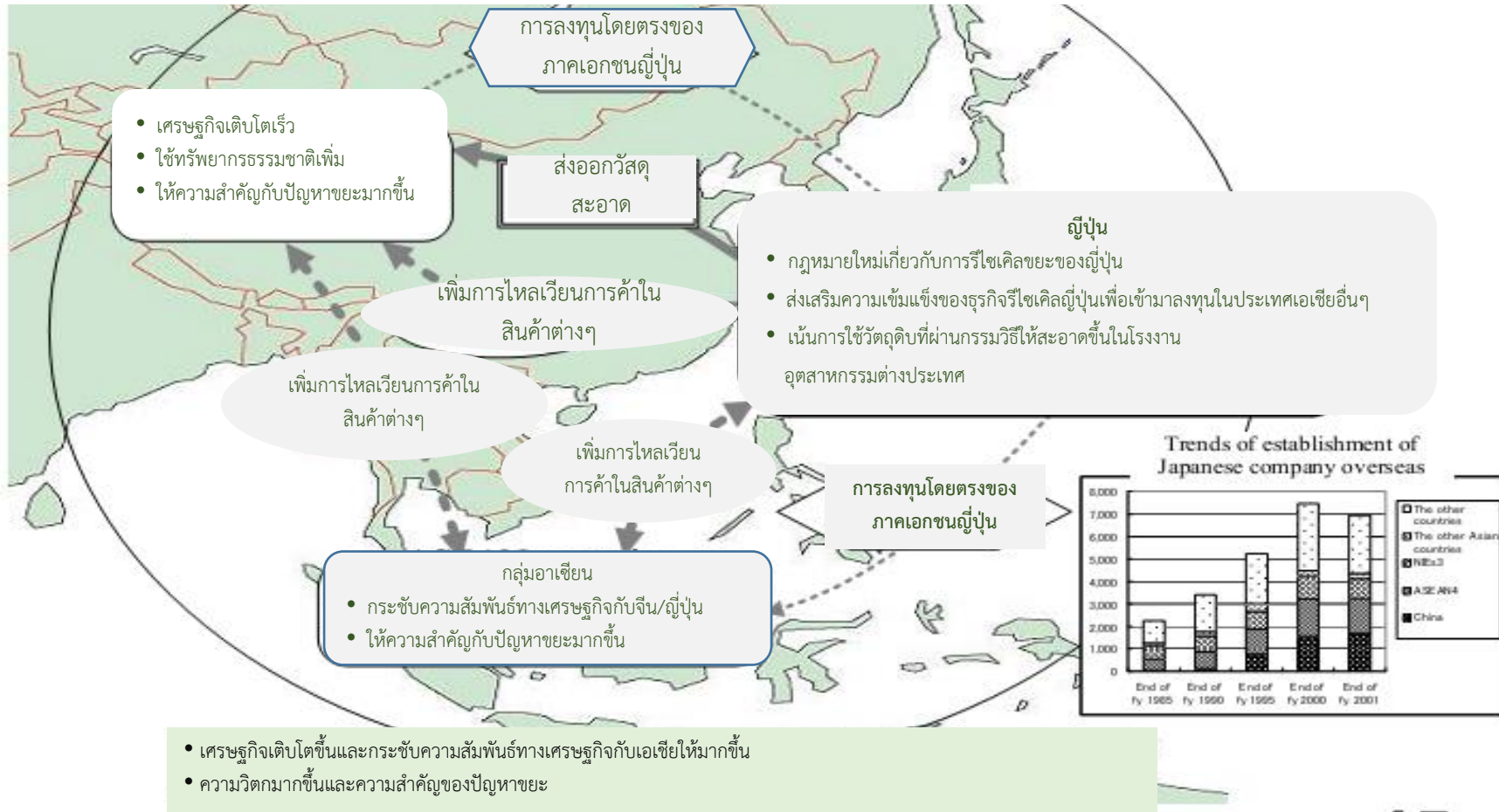
ตัวอย่าง: ภาพแสดงประเทศอุตสาหกรรมส่งออกขยะไปจีนเพื่อรีไซเคิลและกำจัด

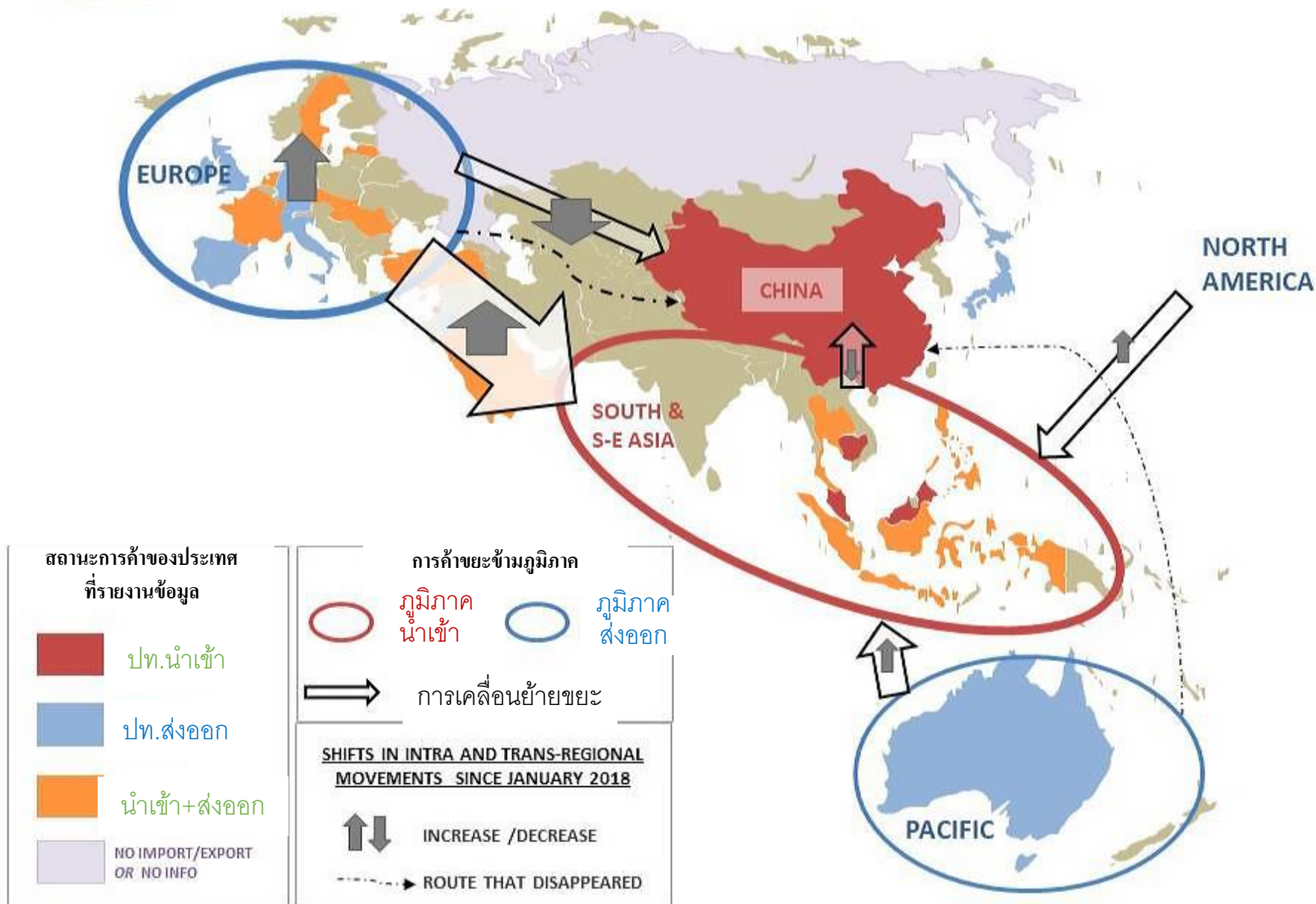
Material Flow of Waste Plastic (2004)

มุ่งสู่การจัดการขยะยั่งยืนด้วยยุทธศาสตร์ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle)

จากรายงานการศึกษาของสภาอุตสาหกรรม, กระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรม (METI)
(คณะทำงานการจัดการขยะและรีไซเคิลระหว่างประเทศ)

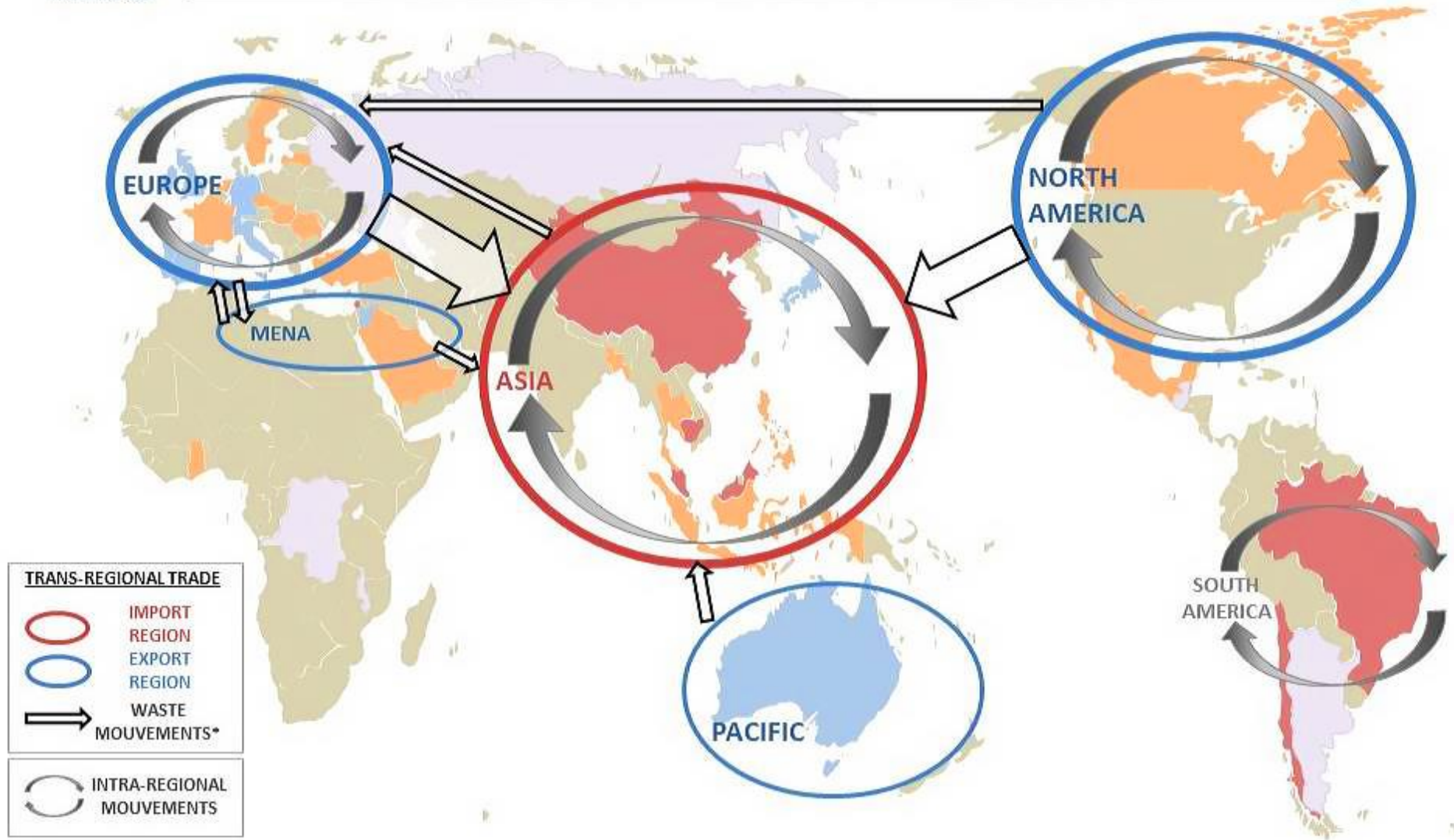

การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการส่งออก-นำเข้าขยะพลาสติกจากนานาประเทศสู่กลุ่มประเทศอาเซียน
หลังจากจีนยกเลิกการนำเข้าขยะในจีนตั้งแต่ มกราคม 2561

การค้าขยะพลาสติกข้ามประเทศ

ข้อมูลที่ INTERPOL รวบรวมจาก 39 ประเทศ

257 เส้นทางการค้า

62 ประเทศนำเข้า
57 ประเทศส่งออก

132 เส้นทางข้ามภูมิภาค
125 เส้นทางภายในภูมิภาค

การสร้าง

สมรรถนะทางนโยบาย

สู่อนาคต

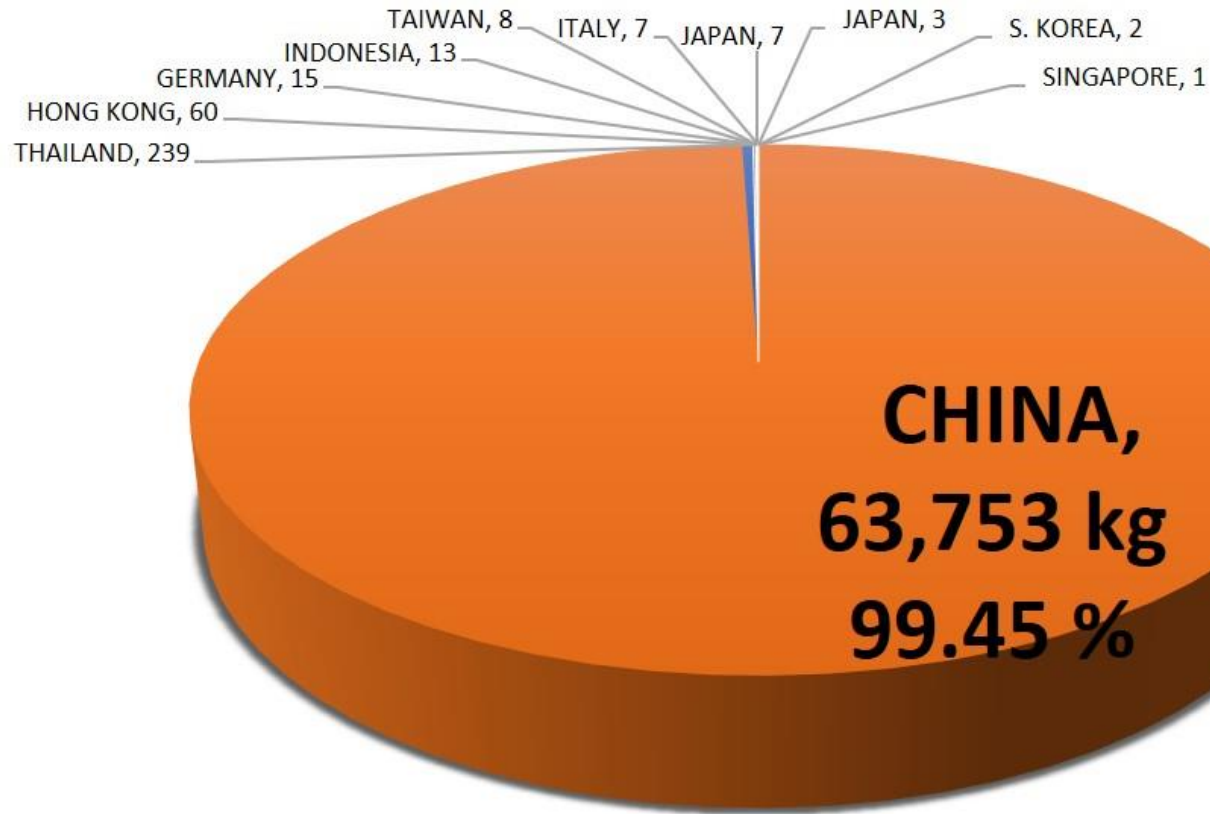
การแก้ปัญหาหมลพิษ-การปกป้องสิ่งแวดล้อม
และวิถีชีวิตของประชาชน

คำตอบอยู่ความรู้เท่าทัน การเข้าถึงข้อมูล

การปกป้องท้องถิ่น วิถีชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ

และการต่อสู้ต่อไปของประชาชน

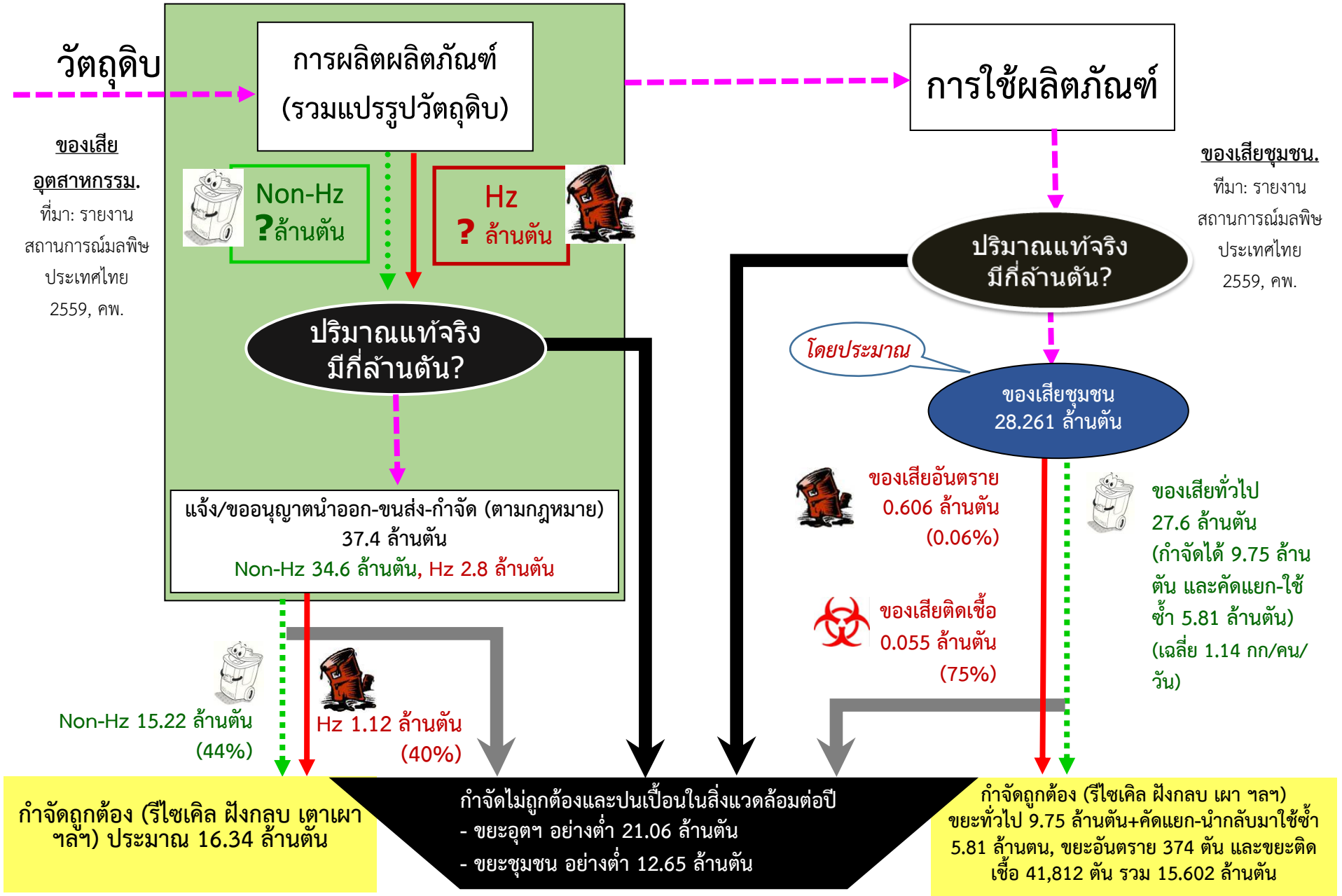
**11 Exporting Countries to Thailand (HS code 8534 Stat 800; 899)
Used Printed Circuit Boards | Total: 64,108 kilograms
In 2018**

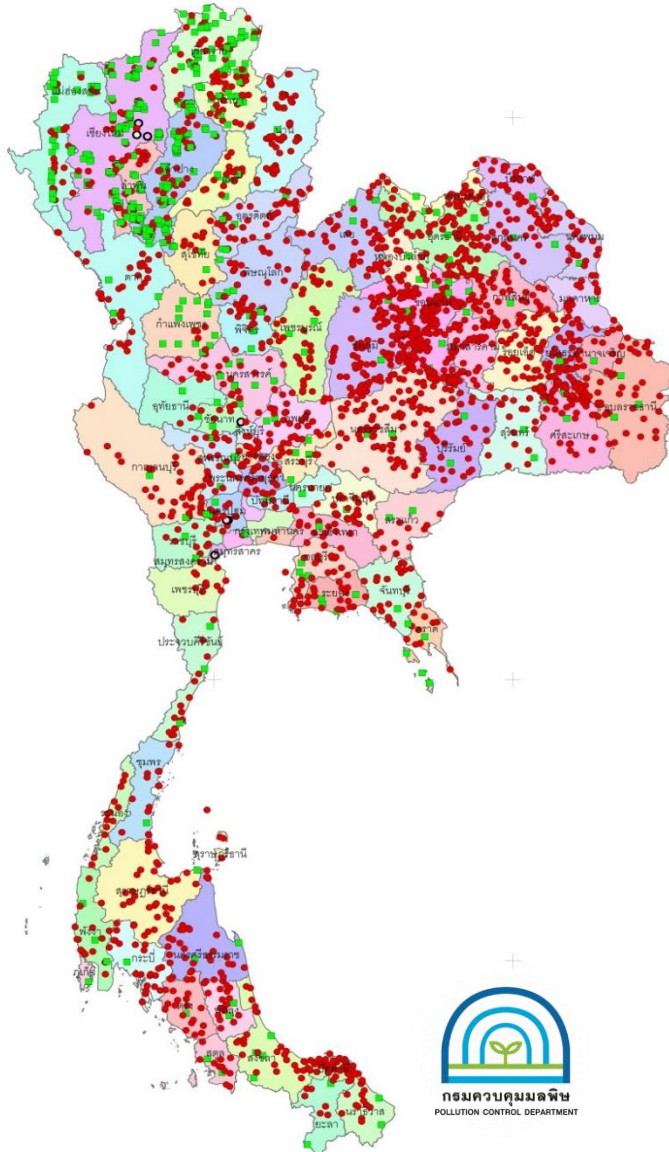
■ CHINA ■ THAILAND ■ HONG KONG ■ GERMANY ■ INDONESIA ■ TAIWAN ■ JAPAN ■ ITALY ■ JAPAN ■ S. KOREA ■ SINGAPORE

SOURCE: INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY CENTER WITH COOPERATION OF THE CUSTOMS DEPARTMENT

ปริมาณและการจัดการของเสียชุมชนและของเสียอุตสาหกรรม

แผนที่แสดงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั่วประเทศของกรมควบคุมมลพิษ, 2559

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั่วประเทศรวม 2,801 แห่ง

● ดำเนินการถูกต้อง (12%)	327 แห่ง
✓ ฝังกลบแบบถูกต้อง	287 แห่ง
✓ เต้าเผาที่มีระบบบำบัดอากาศ	18 แห่ง
✓ กำจัดแบบผสมผสาน	4 แห่ง
✓ กำจัดแบบเชิงกล-ชีวภาพ MBT	18 แห่ง

● ดำเนินการไม่ถูกต้อง (88%)	2,474 แห่ง
❖ เทกอง	1,730 แห่ง
❖ ฝังกลบแบบไม่ถูกต้อง	16 แห่ง
❖ เต้าเผาที่ไม่มีระบบบำบัดอากาศ	71 แห่ง
❖ เผากลางแจ้ง	657 แห่ง

ที่มาข้อมูลและแผนที่: กรมควบคุมมลพิษ, แถลงข่าวสถานการณ์มลพิษ
ประเทศไทย ปี 2559, 13 มกราคม 2560

ตัวอย่างการลักลอบทิ้งขยะอุตสาหกรรมตามพื้นที่เกษตร ป่า และพื้นที่สาธารณะอื่นๆ

การลอบทิ้งและฝังกลบขยะอุตสาหกรรมในพื้นที่ป่าและสวนป่าปราจีนบุรี (2557)

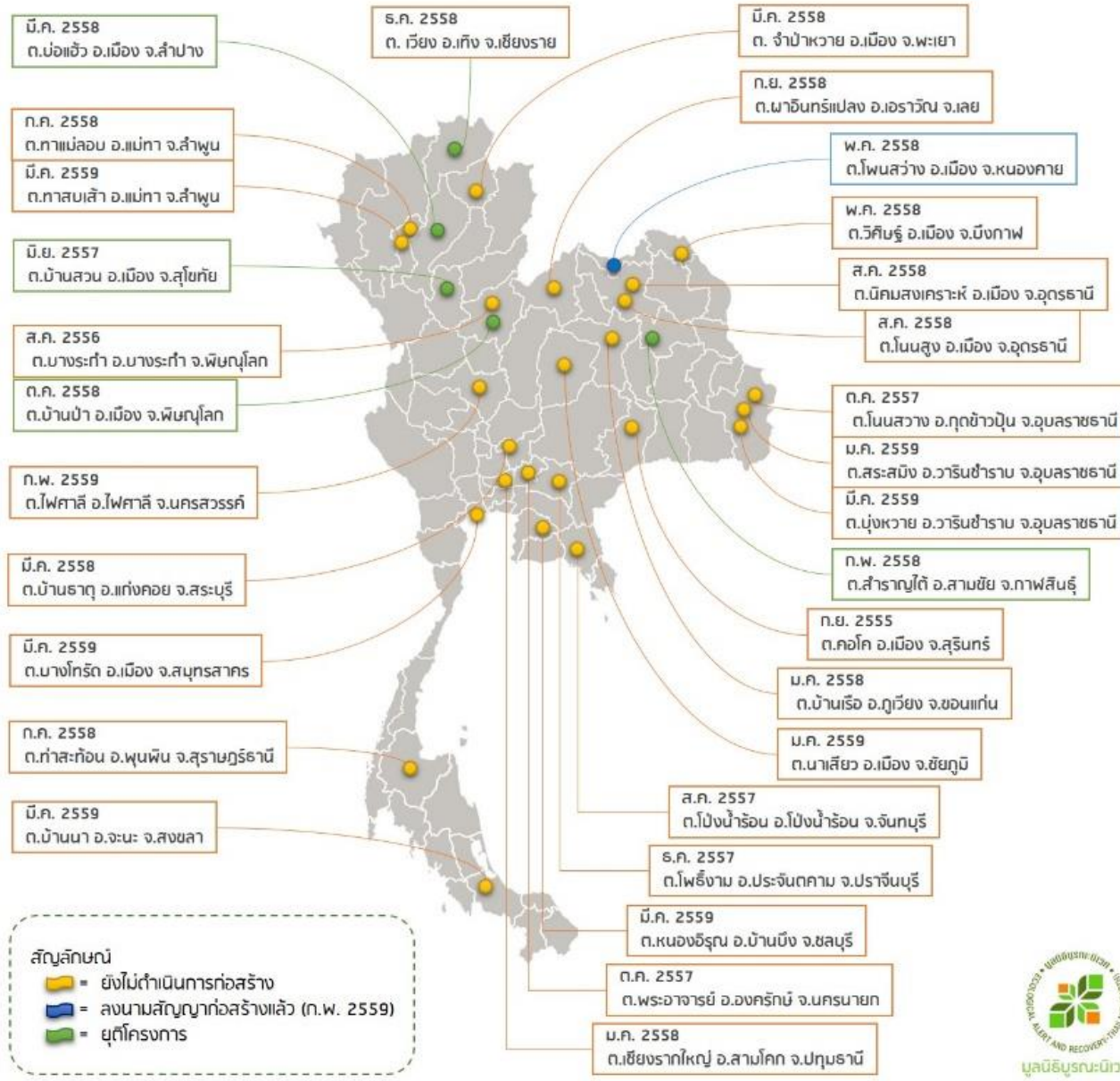

การคัดค้านโรงไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงขยะที่ ต.เชียงรากใหญ่ ต.สามโคก จ. ปทุมธานี, ธ.ค. 59

30 กรณีประชาชนคัดค้านโรงไฟฟ้าขยะ

รวบรวมจากข่าว ปี 2555 - มี.ค. 2559

30 กรณี
การคัดค้าน
โรงไฟฟ้าขยะ
จากประชาชน
ทั่วประเทศ
ระหว่างปี
2555-2559

ผังแสดงการนำเข้าของเสียและผลิตภัณฑ์ ใช้แล้วและช่องโหว่ทางกฎหมายภายในประเทศ

ผ่านหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาบาเซลฯ
ผ่านการอนุมัติประเทศผู้ส่งออก
ผ่านการอนุมัติประเทศผู้นำเข้า
(ไทย-กรมโรงงานอุตสาหกรรม)

ลดการตรวจสอบลง
ตามเงื่อนไข WTO และ
ข้อตกลงการค้าเสรี และ
ยกเว้นภาษีเหลือ 0%

ระบบ E-tracking –ลดขั้นตอนเอกสาร รวดเร็ว ประสิทธิภาพสูง – เกิดช่องโหว่ใหญ่ใน
การติดตามตรวจสอบกรณีที่มีการทำผิดกฎหมาย

เศษที่เหลือจากการคัดแยกเพื่อจำหน่าย
รีไซเคิล และการผลิตทางอุตสาหกรรม
เป็นของเสียที่ต้องกำจัดทิ้ง โดยโรงงานฝัง
กลบ (ลำดับ 105) หรือการทิ้งตามสถานที่
ต่างๆ ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

มีช่องโหว่ทางกฎหมายหลายจุดที่เกิดขึ้น เช่น ตั้งแต่จุดของการขนส่งจากท่าเรือ ไปยัง
แหล่ง/โรงงานนำเข้า และการกำจัดเศษซากที่เหลือ และการขาดมาตรการควบคุม
มลพิษและการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ตีพอกภายใต้ พรบ. โรงงานฯ

เช่น รถยนต์และ
เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ
คัดแยก-จำหน่าย
และชิ้นส่วนสำหรับรี
ไซเคิลส่งไปโรงงาน
ลำดับ 106

เช่น เศษวัสดุเหลือใช้
เข้าโรงงานต่างๆ เช่น
พลาสติกไปโรงงาน
ลำดับ 53, ยางไป
โรงงานลำดับ 51,52,

เช่น ขี้เถ้าไปโรงงาน
ลำดับ 55 โลหะไป
โรงงานลำดับ 59
โลหะไปโรงงาน
ลำดับ 60

ที่มาภาพ: <https://cri.dk/publications/transboundary-shipments-of-waste-in-the-european-union-reflections-on-data>
<https://intpolicydigest.org/2016/09/13/transboundary-movement-e-waste/>

4. ภูมิทัศน์ใหม่ของนโยบาย: พื้นที่ทางนโยบายที่เปิดกว้างและรับผิตชอบมากขึ้น

4.1 จุดเปลี่ยนแห่งกระบวนทัศน์ LE เป็น CE

4.2 จุดเปลี่ยนของนโยบายสาธารณะ

4.3 การประสานข้ามภาคส่วนและระหว่างสาขาในกระบวนการตัดสินใจนโยบายหลายระดับ

4.4 กรณีศึกษา พื้นที่ทางนโยบายสาธารณะกับอนาคต: กรณีศึกษาประเทศไทยกับการเข้าร่วม

ความตกลง CPTPP

กระบวนการทัศน์ทางเกษตรกรรม:
จาก Linear Economy สู่ Circular Economy

การผลิตและการบริโภค

ภายใต้

Linear Economy

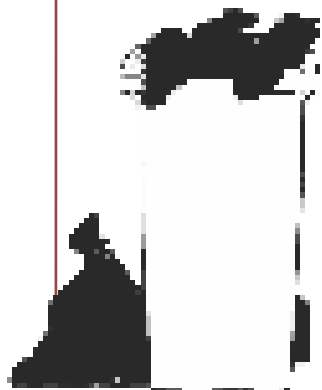
ผลิต

บริโภค

ทิ้ง

ผลิตเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค
การตลาดกระตุ้นให้บริโภคมามากขึ้นเรื่อย ๆ

การเติบโตของซอกلاميเน็ตที่ไร้ขีดเคิลไม่ได้

เข้าถึงคนรายได้น้อย แต่สิ่งแวดล้อมบอบช้ำ

กฎหมายและแผนจัดการขยะชุมชนของไทย ภายใต้ Linear Economy “เก็บ ขน กำจัด”

กม.เน้นแต่หน้าที่ อปท.
แต่ไม่กำหนดหน้าที่ของทุกภาคส่วน
คนไทยส่วนใหญ่คิดว่า “ขยะเป็นเรื่องของท้องถิ่น”

ปัญหาในทางปฏิบัติ

อปท. 7,850 แห่ง

ส่วนใหญ่ขนาดกลางและเล็ก

ขาดแคลนงบประมาณและความรู้ความเข้าใจ

บางแห่งมีงบประมาณแต่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดระบบแยกขยะที่ต้นทาง

(แม้กม.ระบุให้เป็นหน้าที่แล้ว)

นโยบายคลัสเตอร์มุ่งเน้นการสร้างเตาเผาขยะ

ยังไม่เห็นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของระบบการจัดการขยะที่ต้นทาง

“ถึงเวลาปฏิรูประบบการจัดการขยะ
ถึงเวลาที่ทุกภาคส่วนต้องช่วยกัน

1. กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตราย

อนุสัญญาบาเซลว่าด้วย
การควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของ
ของเสียอันตรายและการกำจัด

- เจตนารมณ์: คัดกรองสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากผลกระทบอันไม่พึงประสงค์จากของเสียอันตราย
- เกิดจากเหตุการณ์เรือรับจ้างบรรทุกซีเมนต์เตาเผาขยะปริมาณ 14,000 ตัน จากฟิลาเดลเฟีย สหรัฐอเมริกา ไปทิ้งที่ชายหาดของเฮติเมื่อปี 2529 และลอบทิ้งส่วนที่เหลือลงในมหาสมุทรอินเดีย หลังจากไม่สามารถหาประเทศปลายทางให้ทิ้งได้ รวมถึงกรณีการลอบทิ้งในช่วงต่อมา
- เปิดให้ลงนามครั้งแรกเมื่อมีนาคม 2532 แต่กลุ่มประเทศแอฟริกันประท้วงไม่ยอมลงนาม หลังพบว่ามี การแก้ไขเนื้อหาร่างฉบับสุดท้าย เนื่องจากสหรัฐฯ คัดค้านการห้ามส่งออกของเสียไปกำจัดในประเทศอื่นในทุกกรณี
- มีข้อวิจารณ์ว่า อนุสัญญาบาเซล คือเครื่องมือทำให้การค้าขยะเป็นสิ่งถูกกฎหมาย เพราะมีข้อยกเว้นให้เคลื่อนย้ายข้ามแดนระหว่างภาคีได้ หากรัฐทั้งสองยินยอมให้นำเข้าและส่งออก

1. กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตราย (ต่อ)

- สำคัญคือ ควบคุมการขนส่ง การเคลื่อนย้ายกากสารเคมี/ของเสียอันตราย ดังนี้
 - บัญชี A ของเสียอันตราย 61 ชนิด ใน 4 กลุ่ม คือ (1) ของเสียประเภทโลหะ 19 ชนิด, (2) ของเสียประเภทอนินทรีย์สาร 6 ชนิด, (3) ของเสียประเภทอินทรีย์สาร 20 ชนิด, (4) ของเสียประเภทอนินทรีย์สารและหรืออินทรีย์สาร 16 ชนิด เช่น ของเสียจากโรงพยาบาลวัดถูระเบิด ฯลฯ เป็นต้น
 - บัญชี B ของเสียไม่อันตราย 62 ชนิด ใน 4 กลุ่ม เช่น เศษเหล็ก ทองแดง ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เซรามิก พลาสติก กระดาษ และของเสียจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นต้น
(สามารถนำเข้าได้กรณีเพื่อการรีไซเคิลและการใช้ซ้ำ)

สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำในการคัดค้านการห้ามส่งออกของเสียทุกรูปแบบภายใต้อนุสัญญาบาเซล

การควบคุมการนำเข้าของเสียอันตราย, ของใช้แล้ว และวัตถุอันตรายเพื่อการรีไซเคิล

กรมศุลกากร: ผู้ควบคุมการนำเข้า
หลักการอำนวยความสะดวก + การบริหารความเสี่ยง

* สินค้าความเสี่ยงสูงจะนำมาตรวจสอบในสัดส่วน ร้อยละ 10 (สัมภาษณ์กรมศุลกากร, ปี 2560)

** เศษพลาสติกเป็น Red line เมื่อกลางปี 2561

กรมโรงงานฯ

ใบอนุญาตนำเข้าของเสียอันตราย (วอ.4) (ระบบบัญชีวัตถุอันตราย)*
 ใบอนุญาตนำเข้าเศษพลาสติก

การนำเข้าแต่ละครั้งผู้นำเข้าต้องแจ้งปริมาณการนำเข้าตามแบบ วอ./อก.6

สายเรือ

บัญชีสินค้าทางเรือ (Manifest)

ผู้นำเข้า

ใบขนสินค้าขาเข้า

(ระบบพิกัดศุลกากร)

กรมศุลกากรจะใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการตรวจสอบรายละเอียดสินค้าที่นำเข้า/พิกัดศุลกากรในเอกสารเหล่านี้ หากมีข้อมูลถูกต้อง/ตรงกันก็จะออกเลขที่ใบขนสินค้าให้ผู้นำเข้าต่อไป

ประเทศไทย – บริษัทรับกำจัดขยะนานาชาติ ?

นโยบายรัฐไทย – อุตสาหกรรมไทย – ทำร้ายคนไทย

เป้าหมายโรงไฟฟ้าขยะ ห้าสิบกว่าแห่ง

ศูนย์กำจัดของเสียครบวงจร
หรือศูนย์รับกาก อันตรายทุกวงจร

https://www.thairath.co.th/media/4DQpjUtzLUwmJZZPFBHoaKipsC9wYF0NFOWFSVUsCi21_webp

ภาระการพิสูจน์กลับกลายเป็นของชาวบ้านผู้รับผลกระทบ

หลัก 3Rs จากประเทศอื่นๆ สู่การทำลายสวล.โลกที่สาม

ความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อม!?!

<https://www.matichon.co.th/wp-content/uploads/2018/06/632224-1024x576.jpg>

อนุสัญญาอะไรก็ไม่ช่วย
ถ้าภายในไม่กำกับดูแล เอาแต่ผ่อนปรน

หลัก **pre-cycling** คือไม่สร้างขยะ
ไม่ใช่เอาแต่ขยะแต่จัดการไม่ได้

แปรรูปขยะเป็นพลังงาน
แต่การจัดการไปไม่ถึง
เช่นความชื้น 65%

ของเสียอันตราย
ไม่ต้องทำตามพรบ.?

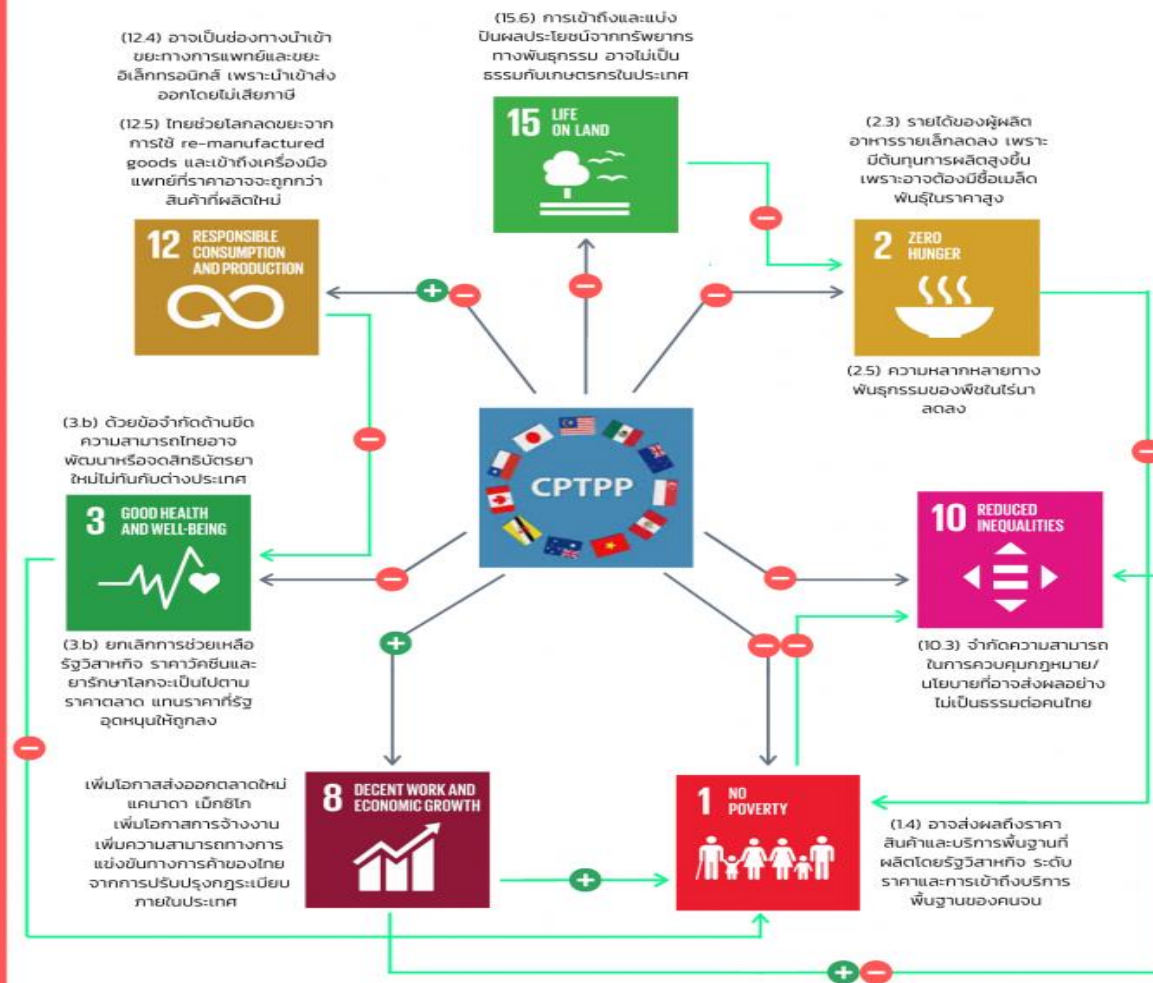

กรณี CPTPP กับบททดสอบทางนโยบายเพื่ออนาคต

CPTPP สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ขาดความสมดุล คือ มองเพียงมิติเศรษฐกิจในระดับมหภาคเท่านั้น ขาดการมองผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับมิติสังคมและสิ่งแวดล้อม (ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน – Sustainable Development) ขาดการมองผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนกลุ่มที่ยากจนและเปราะบางอย่างเกษตรกร และคนยากจน (ตามหลักการพัฒนาที่ครอบคลุม – Inclusive Development) โดยความตกลง CPTPP จะกระทบกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนถึง 7 เป้าหมายหลัก คือ

- SDG1 การขจัดความยากจน
- SDG2 ยุติความหิวโหย
- SDG3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับคนในทุกวัย
- SDG10 ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ
- SDG12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน
- SDG15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน และหยุดการสูญเสียดiversity ความหลากหลายทางชีวภาพ

ผลกระทบในกรอบ SDGs หากไทยเข้าร่วม 'CPTPP'

อ้างอิง: https://waymagazine.org/cptpp_fta/
<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/877992>
<https://www.thairath.co.th/news/business/1831776>

กรณี CPTPP
 กับบททดสอบ
 ทางนโยบาย
 เพื่ออนาคต